

ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВЕДЕНИХ НАРЯДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Покайчук В. Я., Тінін Д. Г., Завістовський О. Д.

ВСТУП

В умовах дії правового режиму воєнного стану виникає необхідність підвищення боєздатності правоохоронців та військово-службовців для відвернення збройної агресії щодо України. Водночас, специфіка здійснення службово-бойових та службово-оперативних завдань із захисту територіальної цілісності нашої держави для кожного правоохоронного органу має свої особливості. В сукупності створення зведених нарядів для перекриття певних ділянок місцевості запобігає можливості проникнення ворожих елементів в тил наших сил оборони.

Результативність та дієвість службової діяльності зведених нарядів підтвердила свою значимість під час воєнного стану. Здійснення фільтраційних заходів в зонах спеціального контролю та пунктах пропуску підтверджує позитивну динаміку до сталого миру в нашій країні. Здійснення координації та злагодження правоохоронних структур для подальшої співпраці в системі МВС являється досить важливим питанням, яке потребує вивчення та обґрунтування.

Посилення боєздатності та обороноздатності держави на сьогоднішній день являється одним з найважливіших питань протидії військовій агресії окупанта та боротьби з ворожими елементами в середині нашої держави. Стримання зовнішнього та внутрішнього натиску в державі унеможливить появу політичних, економічних, соціальних та інших кризових явищ, а також підніме бойових дух захисників Батьківщини. Якість діяльності правоохоронних органів в такому випадку слугуватиме показником боротьби з ворогом всередині нашої держави.

1. Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності Національної поліції та Державної прикордонної служби України в контрольованих прикордонних районах

Національна безпека є однією з основ конституційної системи правової держави. Вона визначається як стан захищеності

національних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз. У контексті правової держави національна безпека відіграє важливу роль у забезпеченні прав і свобод громадян, збереженні територіальної цілісності та суверенітету держави. Конституція України встановлює основні принципи і завдання забезпечення національної безпеки, визначає відповідальних органів та ін. Основний Закон гарантує права громадян на участь у забезпеченні національної безпеки та контролю за діяльністю державних органів у цій сфері¹.

У своєму зверненні² Верховна Рада України зазначила, що з 2014 року триває збройна агресія Російської Федерації проти України, яка з 24 лютого 2022 року переросла у широкомасштабне збройне вторгнення російських збройних сил в Україну. Окуповавши окремі території України, держава-агресор також прагне змінити їх правовий статус шляхом проведення псевдореферендумів, грубо порушуючи у такий спосіб основоположні принципи і загальновизнані норми міжнародного права, насамперед – повагу до суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів України. При цьому організація та проведення псевдозаходів "народного волевиявлення" на тимчасово окупованих територіях України суперечить усталеним засадам міжнародного правопорядку, а також статтям 1, 2, 73, 85, 92, 132, 133 Конституції України.

Охорона державного кордону, а також наближеної до зони ведення бойових дій території, має свою специфіку та потребує детального вивчення. Організаційні та нормативно-правові аспекти створення зведених нарядів щодо охорони державного кордону та прилеглої території до зони бойових дій покладається на поліцейських та військовослужбовців Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ). В свою чергу, в залежності від оперативної обстановки та особливого режиму, введеного на певній території, можуть бути

¹ Чорний А. А., Войтюк М. П. Національна безпека як конституційна основа правової держави. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми, 31 травня 2024 р. – 01 червня 2024 року). У 2-х томах. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. Т. 2. 294 с., с. 91–94. https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/31.05/Book_Tom_2_5136c.pdf#page=92

² Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та їх парламентських асамблей, урядів і парламентів держав світу щодо невизнання організації та проведення окупаційними адміністраціями Російської Федерації псевдореферендумів на тимчасово окупованих територіях України: Постанова Верховної Ради України від 29.07.2022 № 2484-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2484-20#Text>

залучені уповноважені особи інших підрозділів та правоохоронних органів до виконання завдань.

Одним із ключових складових сектора безпеки і оборони України є сили безпеки – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції щодо забезпечення національної безпеки України³.

Відповідно до ст. 1 Закону⁴ (далі – ЗУ «Про ДПСУ») завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглій зоні та виключній (морській) економічній зоні покладено на Державну прикордонну службу України. Також, в районах проведення воєнних (бойових) дій даний обов'язок може здійснюватись відповідним військовим командуванням, а в межах ділянок, де здійснюється прикриття державного кордону України, – органом управління ЗСУ.

Згідно ч. 2 ст. 2 Закону⁵ (далі – ЗУ «Про кордон») захист державного кордону України є невід'ємною частиною загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки і полягає у скоординованій діяльності військових формувань та правоохоронних органів держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Ця діяльність провадиться в межах наданих їм повноважень шляхом вжиття комплексу політичних, організаційно-правових, дипломатичних, економічних, військових, прикордонних, імміграційних, розвідувальних, контррозвідувальних, оперативно-розшукових, природоохоронних, санітарно-карантинних, екологічних, технічних та інших заходів.

Повноваження поліцейських для взаємодії з ДПСУ в умовах дії правового режиму воєнного стану визначено відповідно до ч. 1 ст. 23 Закону⁶ (далі – ЗУ «Про НП»):

³ Покайчук В. Я. Сутність і співвідношення понять «сили безпеки» та «сили охорони правопорядку». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 47–53. DOI:10.31733/2078-3566-2020-4-47-53. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/s4_ua_re/9.pdf

⁴ Про державну прикордонну службу України: Закон України № 661-IV від 03.04.2003. *Офіційний портал Верховної ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>

⁵ Про державний кордон України: Закон України №1777-XII від 04.11.1997. *Офіційний портал Верховної ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>

⁶ Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015. *Офіційний портал Верховної ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

1) п. 24 – бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості;

2) п. 34 – здійснює у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

3) п. 35 – сприяє Державній прикордонній службі України у виявленні каналів незаконного перетинання державного кордону, переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом із відповідними правоохоронними органами ліквідує такі канали.

У випадку здійснення службової діяльності таких зведених нарядів в контрольованому прикордонному районі основний контроль та координацію здійснення службово-бойової діяльності зведених нарядів в такому випадку буде покладено на структурні підрозділи ДПСУ.

ДПСУ – це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, органи охорони державного кордону та інші органи.

Відповідно до постанови КМУ № 1147 від 27.07.1998 «Про прикордонний режим»⁷ (далі – Постанова № 1147), яка також затверджує «Положення про прикордонний режим» (далі – Положення № 1147), визначено наступні поняття:

1) Контрольований прикордонний район – це ділянка місцевості, яка визначена, як правило, у межах території району, міста, селища та села, прилеглої до державного кордону або до узбережжя моря, що охороняється органами Державної прикордонної служби, а також у межах територіального моря, внутрішніх вод, частини вод прикордонних річок, озер та інших водойм і розташованих у цих водах островів;

2) Прикордонна смуга – ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм, завширшки 5 кілометрів від лінії державного кордону, але не

⁷ Про прикордонний режим: постанова Кабінету Міністрів України № 1147 від 27.07.1998. *Офіційний портал Верховної ради України.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text>

може бути меншою від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруд.

Відповідно до п. 5 Постанови № 1147 контроль за додержанням прикордонного режиму у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі здійснює Державна прикордонна служба у взаємодії з органами Національної поліції.

Перетин державного кордону здійснюється за встановленим порядком та у встановлених місцях (пунктах пропуску), що визначаються Кабінетом Міністрів України та міжнародними договорами, а також інших місцях згідно законодавства.

У прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі встановлено систему режимних заходів, які врегульовують діяльність суб'єктів та переміщення об'єктів за відповідними правилами. До них відносяться:

1. Порядок в'їзду, перебування, проживання, пересування громадян України та інших осіб.
2. Порядок провадження робіт у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі.
3. Порядок обліку, тримання на об'єктах базування малих, спортивних суден, інших плавзасобів, їх випуску, плавання та пересування в територіальному морі та внутрішніх водах.
4. Порядок видачі дозволів на в'їзд, перебування, проживання, провадження робіт і пропуск у прикордонну смугу.

Особливість застосування законодавства в сфері врегулювання суспільних відносин щодо перетину державного кордону полягає в тому, що в момент виявлення порушень під час перетину державного кордону або здійснення наміру незаконного перетину суб'єкти вчинення правопорушення надають безглузді пояснення або відсутність пояснень вчинення суспільно небезпечних дій. Вказана обставина поєднується з введенням змін відповідно до обстановки та введеного правового режиму на ввірених ділянках обслуговування. Однак, всі зміни порядку перетину державного кордону офіційно оприлюднюються на сторінках відповідних представництв, а також мають відповідні гарячі лінії для отримання безкоштовних консультативних послуг у сфері взаємодії з правоохоронними органами, які здійснюють охорону державного кордону⁸.

⁸ Pokaichuk, V. Y., Tinin, D. G., & Zavistovskyi, O. D. (2024). Features of service and combat activities of educational institutions with specific learning conditions of the MIA system in consolidated forms with the state border service of Ukraine in the controlled border district ogo's martial state regime: current. *Publishing house "Baltija publishing"*. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-442-9-14>

Відповідно до п. 40 Постанови № 1147 з метою отримання дозволу на в'їзд, перебування, проживання, провадження робіт і пропуск у прикордонну смугу особа має право звернутися до відповідного органу Державної прикордонної служби із зазначенням наступної інформації:

1) ПІБ, дата народження, громадянство (підданство) особи, яка перебуватиме у межах прикордонної смуги, реквізити документа, що посвідчує її особу, місце проживання (місце перебування), засоби зв'язку;

2) вид дозволу (на в'їзд, перебування, проживання, провадження робіт чи пропуск) та строк дії дозволу (для дозволів на в'їзд і провадження робіт);

3) мета та правові підстави для отримання дозволу.

Відповідно п. 27-2 Постанови № 1147 в разі загострення обстановки, виникнення реальної загрози здійснення збройних та інших провокацій на державному кордоні України у мирний час, а також реальної загрози масового переходу державного кордону України з території суміжних держав ДПСУ здійснює заходи з посилення охорони та захисту державного кордону України на ділянках, на яких існує така загроза, або на всій протяжності державного кордону України.

Залучені до посилення охорони державного кордону України військові частини і підрозділи Збройних Сил України можуть використовуватися для несення служби з охорони державного кордону України поза пунктами пропуску, контролю за дотриманням прикордонного режиму, охорони та захисту пунктів пропуску через державний кордон України, участі у проведенні пошуку порушників законодавства про державний кордон, диверсійних або розвідувальних груп іноземних держав, припинення збройних та інших провокацій на кордоні.

Військові частини і підрозділи ЗСУ не можуть залучатися до здійснення прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України, до/з тимчасово окупованої території України осіб, транспортних засобів і вантажів, до здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення та оперативно-розшукової діяльності.

Заходи з посилення охорони державного кордону України здійснюються у контрольованих прикордонних районах з урахуванням заходів, що здійснюються Національною поліцією України із забезпечення публічної безпеки і порядку, та діяльності Національної гвардії України з припинення масових заворушень.

У випадку виконання службових повноважень поліцейські та військовослужбовці ДПСУ в пунктах пропуску та контролю мають право:

- 1) перевіряти документи, що посвідчують їх особу;
- 2) відповідно до ЗУ «Про ДПСУ» та «Про дорожній рух» у разі потреби зупиняти транспортні засоби;
- 3) оглядати транспортний засіб і перевіряти номери його агрегатів.

Підсумовуючи вищевикладене необхідно зауважити, що в умовах дії правового режиму воєнного стану захист державного кордону потребує особливої уваги та вжиття додаткових заходів реагування на можливі загрози сьогодення. Сучасний стан військової агресії країни-окупанта вказує на те, що спроби активного вогню та нападу можливі не лише на встановлених лініях бойових зіткнень, але й вказує на намір ворога віднайти нові шляхи та можливості введення ворожої армії задля окупації території України. Вчасне виявлення та відвернення таких загроз постає безпосередньо перед правоохоронцями та військовослужбовцями, які перебувають в таких районах.

2. Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності Національної поліції та Державної прикордонної служби України на блокпостах

В умовах дії правового режиму воєнного стану забезпечення контролю в'їзду/виїзду з/на території наближеної до зони бойових дій регулюється в інший спосіб та іншими нормативно-правовими актами аніж аналогічний порядок у прикордонному районі. Це обумовлюється аспектом відсутності визначеного територіального державного кордону та необхідністю проведення фільтраційних заходів щодо виявлення, припинення та запобігання протиправних дій, а також відсічі можливої загрози ворожого елемента.

Діяльність уповноважених осіб в таких спеціальних зонах контролю регламентується Постановами КМУ № 1455⁹ (далі – Постанова № 1455) та № 1456¹⁰ (далі – Постанова № 1456) від 29.12.2021, які затверджують Порядок встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб

⁹ Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду та виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях: Постанова Кабінету Міністрів України № 1455 від 29.12.2021. *Офіційний сайт ВРУ.*

¹⁰ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 1456 від 29.12.2021. *Офіційний сайт ВРУ.*

без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено війсьний стан, а також перевірку документів, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів.

Відповідно до п. 3 порядку Постанови № 1455 визначено поняття «Блокпост» – посилений контрольно-пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході (в'їзді/виїзді) на територію/з території, де введено війсьний стан і встановлено особливий режим (за винятком державного кордону), на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

В цей же час в теоретичному та практичному аспекті блокпост розуміється як місце дислокації особового складу для виявлення та стримання можливої загрози національній безпеці. Блокпост¹¹ – це обладнане в інженерному відношенні місце або ділянка місцевості, на якій виконує службово-бойові завдання підрозділ, призначений для безперервного контролю за рухом транспорту і людей на дорогах, в'їздах (виїздах) до населених пунктів, станціях, портах під час блокування (ізоляції) району надзвичайного стану, району проведення спеціальної операції, району бойових дій, здатний самостійно тримати кругову оборону.

В прифронтових районах наближених до зони бойових дій практика наявності блокпостів показала ефективний результат у виявленні та стриманні диверсійно-розвідувальних груп та інших злочинних елементів з початку повномасштабного військового вторгнення країни-агресора та по сьогоднішній день. Велика мережа блокпостів значно ускладнює діяльність диверсійних та терористичних груп.

Основною метою встановлення таких блокпостів являється:

- підтримання особливого періоду, режиму в'їзду та виїзду;
- здійснення фільтраційних заходів з перевірки, огляду та реєстрації всього руху людей, майна та транспортних засобів до і від контрольованої зони, а також у зоні відповідальності;
- заборони несанкціонованих поставок зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також вільному пересуванню екстремістів,

¹¹ Організаційно-правові та тактичні засади службово-бойової діяльності сил сектора безпеки та оборони на блокпостах : метод. рек. / кол. авт. ; ред. С. А. Комісаров. Дніпро : ДДУВС, 2023. 96 с. <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/11519> ; https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11519/1/макет_МР%20Блокпост.pdf

терористів, ДРГ, осіб, оголошених у розшук у районі (зоні) відповідальності;

– ведення розвідки, а головне – зовнішньої ізоляції району дій ворога, незаконних збройних формувань, своєчасного виявлення їх пересування, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження, ізоляції й позбавлення доступу до джерел постачання, а також блокування дороги.

Враховуючи вищевикладене вбачається, що основна задача блокування це створення ділянок, на яких повинно бути припинено незаконна діяльність та переміщення, розвідка та збір інформації, контроль та фільтрація. Дана обставина виникає через те, що правоохоронці мають слідкувати за всіма правопорушеннями, що вчиняються в межах адміністративно-територіальної одиниці або визначеного місця несення служби. У більшості випадків тяжкі та особливо тяжкі злочини є наслідком не приділення достатньої уваги проявам хуліганської поведінки у суспільстві, малозначних правопорушень, що не вважається тяжким злочином та не тягне за собою серйозного покарання¹².

В цьому аспекті збір інформації являє собою досить цікаву проблематику. Потрібно мати на увазі, що місцеве населення надаючи інформацію може як інформувати правоохоронців, так й дезінформувати навмисним чином. Така тенденція зберігається у випадку наявності «ждунів» в конкретному регіоні, та чим ближче до східного регіону, тим їх все більше. Статистика колаборантів вказує на те, що серед українського населення дуже багато латентних «ждунів», колаборантів, агентів та зрадників¹³.

Необхідно наголосити, що співпраця з населенням хоч і виступає дуже важливою складовою при проведенні правоохоронних заходів, але все одно потрібно бути обачними та поводитися з дотриманням всіх необхідних заходів безпеки та перевірки з метою недопущення дезінформації. При цьому співпрацюючи з місцевими необхідно

¹² Завістовський, О. Д. Принципи забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку під час дії воєнного стану. In *The III International Scientific and Practical Conference «Theories, methods and practices of the latest technologies»*, November 07–09, Tokyo, Japan. P. 123–125. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5624/166852046996524.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=124>

¹³ Pokaichuk, V. ., Tinin, D. ., Bakhchevan, Y. ., Zhbanchyk, A. ., & Dronik, D. (2024). Legal and Organisational Framework of Police Operations in the Occupied Territories. *Journal of Management World*, 2024(4), 445–453. <https://doi.org/10.53935/jomw.v2024i4.418>

здійснювати ряд перевірок з метою недопущення співпраці з можливими колаборантами¹⁴.

У такому випадку найбільш доцільним способом слугуватиме застосування оперативного (ініціативного) пошуку.

Оперативний (ініціативний) пошук є частиною загальної пошукової роботи, яка включає в себе виявлення, перевірку, накопичення та обробку відомостей. Під час оперативного (ініціативного) пошуку здійснюється виявлення слідів та предметів, які пов'язані з протиправною діяльністю на кордоні та прифронтових зонах. Особлива увага приділяється виявленню місць, де переховуються незаконні мігранти та контрабандні товари, а також транспортних засобів, використовуваних для вчинення протиправних дій¹⁵, а також можливі способи та засоби підготовки до вчинення терактів або підготовки наведення обстрілу.

Розкриваючи дане питання необхідно зазначити, що профіль зрадників та колаборантів постійно вивчається, а інформаційна база постійно наповнюється¹⁶. Це означає, що під час трансформації злочинів проти суверенітету держави правоохоронці повинні бути обізнаними таким фактам. Результати дослідження судових рішень за ст. 111 КК України, їх аналіз та узагальнення дають змогу скласти кримінологічний профіль особи злочинця, який вчинив державну зраду. Це чоловіки (82,9%), 35–59 років (63,4%), проживають у місті (90,3%), мають вищу освіту (51,2%), державні службовці (51,2%), одружені (56,1%), не мають неповнолітніх дітей на утриманні (73,1%), не був судимий (95,1%) та вчинив злочин одноосібно (73,1%). Водночас слід зазначити, що така модель кримінологічного профілю державного зрадника характерна для українських злочинців і більшою мірою може бути застосована в Україні.

Однак, виходячи з практики до державної зради дуже широко залучаються жінки, діти, які через свідому обізнаність або необізнаність здійснюють розвідувальну діяльність, збирають інформацію про

¹⁴ Тінін, Д., & Антипова, А. (2022). Тактичні особливості вибору порядку та способу ведення бою в умовах населених пунктів. *Молодий вчений*, 8 (108), 5–7. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-8-108-2>

¹⁵ Матняк В., Кіреєва О., Оверченко Ю. Використання результатів оперативного (ініціативного) пошуку у виявленні ознак протиправної діяльності на державному кордоні. *Наукові ініціативи та передові технології. Серія «Право»*. № 10(24). 2023. С. 275–288. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10\(24\)-275-288](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10(24)-275-288) ; <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6119/6153>

¹⁶ Polovnikov, V., Biletskyi, V., Tyshchuk, V., Overchenko, Y. Criminological profile of a perpetrator of a high treason. April, 2020. Volume 9. Issue 28 : 176–189. <https://doi.org/10.34069/ai/2020.28.04.21> ; <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1250/1171>

сили безпеки та оборони України в районах, наближених до зони бойових дій. Перебуваючи на блокпостах правоохоронці та військовослужбовці повинні пильно слідкувати за особами, особливо які намагаються отримати інформацію щодо фортифікації укріплень та наявних сил і засобів у ввірених ділянках місцевості.

Склад зведеного наряду в службово-бойовій діяльності на блокпостах досить широкий. Відповідно до п. 10 Постанови № 1455 до складу комендатури можуть включатися сили та засоби Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, ДПСУ, ДСНС, поліцейські, військовослужбовці та працівники СБУ. При цьому відповідно до п. 12 цієї ж Постанови, під час дії особливого режиму особовий склад цих сил та засобів, переданий у підпорядкування коменданту, продовжує виконання своїх завдань відповідно до призначення та специфіки діяльності.

Відповідно до п. 20 Постанови № 1455 до заходів з контролю в'їзду/виїзду включають:

1) на блокпостах:

- перевірку документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство чи спеціальний статус особи;
- перевірку документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу (документів на транспортний засіб, документів на вантаж, дорожнього листа тощо);
- проведення огляду транспортного засобу та вантажу (товару) щодо відповідності документам на вантаж (товар);
- затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів;
- тимчасове обмеження (заборону) руху транспортних засобів та осіб.

2) Поза межами блокпостів:

- виявлення порушення встановленого порядку переміщення осіб, транспортних засобів, вантажів (товарів) на територію, де встановлено особливий режим;
- затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів.

Необхідно зауважити, що відповідно до п. 23 Постанови № 1455 у разі введення правового режиму воєнного стану на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України в'їзд осіб на тимчасово окуповану Російською Федерацією територію України і виїзд осіб з такої території здійснюється відповідно до цього документу. Вбачається, що розмежування порядку пересування осіб

на території України в зоні наближеній до бойових дій повинно бути контрольованим. Дана функція полягає на блокпости, а саме на поліцейських та задіяні сили Держприкордонслужби. В такому випадку виконання службово-оперативних та службово-бойових завдань буде однотипним для всього зведеного наряду.

Відповідно до п. 2 Постанови № 1456 уповноважена особа, це посадова особа, яка призначається наказом коменданта та якій надано повноваження щодо перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу, вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Відповідно до п. 5 Постанови № 1456 таке право надано уповноваженим особам Національної поліції, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, ДМС, Держмитслужби та Збройних сил, які визначені в наказі коменданта.

Згідно п. 7 Постанови № 1456 уповноважена особа на блокпості має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи в таких випадках:

- якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- якщо особа перебуває на території чи об'єкті зі спеціальним режимом;
- якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином не можливо;
- якщо особа перебуває в місці вчинення кримінального, адміністративного правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;
- якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення;
- порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено режим воєнного стану.

У випадку відсутності в особи документів у передбачених вище випадках, така особа затримується для її встановлення на строк відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

В даному аспекті під час здійснення службово-владних повноважень досить часто виникають питання щодо підстав перевірки документів у осіб безпосередньо на блокпостах. Вказане питання необхідно тлумачити у відповідності п. 3 ч. 1 ст. 32 ЗУ «Про НП» – якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю, з посиланням на визначення поняття «блокпост» відповідно до Постанови № 1455.

Відповідно до п. 9 Постанови № 1456 уповноважена особа може проводити поверхневу перевірку речей, транспортних засобів, багажу та вантажів. Така перевірка здійснюється: шляхом візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуального огляду речей, багажу, вантажу та/або транспортного засобу (салону, багажника).

Обов'язковою умовою при проведенні поверхневої перевірки особи являється наявність уповноваженої особи однієї статі з перевіряємою особою. У випадку наявності уповноваженої особи протилежної статі лише тільки у випадку наявності спеціального приладу або засобу.

Підстави проведення поверхневої перевірки відповідно до п. 9 Постанови № 1456:

1. Поверхнева перевірка особи, якщо існує достатньо підстав вважати:

- що особа має при собі речі, обіг яких заборонено чи обмежено;
- що особа має при собі речі, що становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи чи інших.

2. Уповноважена особа має право проводити поверхневу перевірку речей, транспортних засобів, багажу та вантажу:

- якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебувають речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю та здоров'ю такої особи або інших осіб;
- якщо достатньо підстав вважати, що речі, багаж, вантажі або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або вони перебувають в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Особливістю проведення поверхневої перевірки за п. 9 являється той аспект, що особа повинна самостійно показати уповноваженій особі вміст особистих речей чи транспортного засобу, а уповноважена

особа під час поверхневої перевірки має право вимагати відкриття кришки багажника та/або дверей салону.

Відповідно до п. 10 Постанови № 1456 уповноважені особи мають право зупиняти транспорти в разі:

- порушення водієм «Правил дорожнього руху»;
- якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформації, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- необхідності здійснення опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- необхідності залучення водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортної пригоди;
- необхідності обмеження чи заборони руху транспортних засобів;
- якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;
- проїзду транспортних засобів через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду.

Останній пункт підстав зупинки транспортних засобах на блокпостах досить чітко вказує на особливості службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони в умовах воєнного стану. Дана обставина досить часто спонукає цивільних осіб до ескалації конфлікту на блокпостах щодо підстав зупинки транспортного засобу. В даному випадку можливо додатково використати п. 7 ч. 1 ст. 35 ЗУ «Про НП» – якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху. Дана аргументація в практичній діяльності усуває причини конфлікту та призводить до деескалації конфлікту.

Необхідно зауважити, що у разі виявлення ознак складу кримінального та/або адміністративного правопорушення, затримання таких осіб та вилучення відповідних речей здійснюється відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення. В будь-якому випадку службова діяльність зведених нарядів зводиться до припинення протиправної діяльності на території України.

3. Особливості службової діяльності зведених нарядів Національної поліції та Держприкордонслужби в зоні спеціального контролю

Спільна службова діяльність зведених нарядів Національної поліції та Держприкордонслужби неодноразово вказувала на результативність захисту кордонів та прилеглої до зони бойових дій територій. В умовах дії правового режиму воєнного стану основним завданням сил безпеки являється підтримання внутрішнього порядку та протидія криміногенній ситуації з метою стабілізації оперативної обстановки.

Взаємодія правоохоронців з цивільними особами в зоні спеціального контролю може бути складною. Правоохоронці повинні володіти навичками комунікації та дипломатії, щоб ефективно спілкуватися з водіями, пасажирами та іншими особами, які пересуваються через блокпости та контрольні пункти. Важливо забезпечити належний рівень взаєморозуміння та поваги до прав та обов'язків кожної сторони. Конфліктні ситуації або неправильна комунікація можуть призвести до ескалації конфлікту та негативних наслідків, включаючи втрату контролю над ситуацією та погіршення відносин з громадою. Дана проблема може призвести до конфронтації на блокпостах, а в подальшому до необхідності приведення вогнепальної зброї у бойову готовність, або фізичного контакту з особами¹⁷.

Однак, службова діяльність виключно в зведених нарядах в місцях спеціального контролю не може забезпечити його ефективність в повному обсязі без оперативного супроводження оперативних підрозділів як Національної поліції, так й Держприкордонслужби.

Погоджуємось з думкою Оверченко Ю.А. щодо ефективності та необхідності використання оперативних підрозділів в контрольованому прикордонному районі під час взаємодії з суб'єктами, які викриваються в злочинних намірах в сфері охорони державного кордону, або залучаються до конфіденційного співробітництва з метою

¹⁷ Тінін, Д. Г. (2023). Проблемні питання службово-бойової діяльності поліцейських під час перевірки документів та взаємодії з цивільними особами на блокпостах. Матеріали конференцій МЦНД, (02.06.2023 ; Одеса, Україна), 94-95. URL: <https://archive.mcmd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/614>

виявлення таких намірів. У разі підтвердження злочинних зв'язків між об'єктами оперативної уваги правоохоронці отримують можливість викриття нових обставин, отримання додаткових даних стосовно наявного об'єкта оперативної уваги з подальшою перекваліфікацією його злочинної діяльності та, як наслідок, повного викриття злочинної схеми та її фігурантів¹⁸. Однак, така ж тенденція спостерігається й на територіях наближених до зони бойових дій, так як обіг заборонених та обмежених в обігу речей дуже інтенсивний, а значить бажаючих порушити закон потрібно виявляти.

В повсякденній службовій діяльності зведені наряди правоохоронців пов'язані зі взаємодією з місцевим населенням та особами, які перебувають на ввіреній території. Багато типових ситуацій в службовій діяльності призводять до ескалації конфліктів. Конфлікт – це суспільний феномен, від якого залежить процес нормального людського розвитку і вважається неминучим явищем та охоплює найрізноманітніші сфери людського буття¹⁹.

Серед таких причин необхідно виокремити:

1. Мобілізаційні заходи. Особливої уваги потребує вивчення взаємодії правоохоронців з особами чоловічої статі мобілізаційного віку. Проблеми виникають в ділянках спеціального контролю, де можуть долучатися до фільтраційних заходів працівники ТЦК та СП. Через свою невідомість правоохоронці досить часто стикаються з ескалацією конфлікту через неграмотність не тільки цивільних осіб, але й через неграмотність самих же правоохоронців та працівників ТЦК та СП. Вказані обставини створюють прецеденти, за яких імідж правоохоронної системи погіршується. Адже, поряд з діяльністю працівників ТЦК та СП роблять висновки про поліцейських.

Відповідно до п. 49 Порядку²⁰ у період проведення мобілізації (крім цільової) військово-обліковий документ (військово-обліковий

¹⁸ Оверченко Ю. А. Особливості взаємодії оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України у сфері конфіденційного співробітництва з іншими суб'єктами. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2(86). С. 294–304. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.294-304>

¹⁹ Войтюк М. П. Тривала готовність до безконфліктного спілкування, особливий вид комунікативної компетентності. *Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів (м. Дніпро, 18 трав. 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 21–25. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1008>

²⁰ Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період: Постанова Кабінету Міністрів України № 560 від 16.05.2024. *Офіційний сайт БРВ*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp240560?an=142>

документ в електронній формі) разом з документом, що посвідчує особу мають право вимагати:

- уповноважені представники територіального центру комплектування та соціальної підтримки;
- поліцейські;
- представники Держприкордонслужби.

В цей же час, відповідно до п. 51 Порядку перевірка військово-облікового документа може здійснюватися:

- у прикордонній смузі, контрольованому прикордонному районі та на пунктах пропуску через державний кордон України – представниками органів охорони державного кордону або їх структурних підрозділів Держприкордонслужби;
- за місцем проживання, роботи, навчання, у громадських місцях, громадських будинках та спорудах, місцях масового скупчення людей, на пунктах пропуску (блок-постах) – уповноваженими представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки або поліцейськими²¹.

Проведеним дослідженням встановлено, що Національна поліція та Держприкордонслужба має право перевіряти військово-облікові документи в певних зонах спеціального контролю, але мобілізаційні заходи проводять працівники ТЦК та СП.

2. Взаємодія з військовослужбовцями. Незалежно від місця спеціального контролю правоохоронці вимушені взаємодіяти з військовослужбовцями, особливо в зоні наближеній до бойових дій. В даному аспекті до такої діяльності правоохоронців повинні бути залучені військовослужбовці військової служби правопорядку. Розповсюдженням явищем постала передислокація сил та засобів під час виконання бойових завдань силами оборони. Розпорядчі документи для такого маневрування повинні бути при військовослужбовцях. Однак, непоодинокі випадки псування або втрати таких документів призводять до вимушеної перевірки безпосередньо на постах. Така тенденція вкрай негативно може вплинути на правосвідомість військовослужбовців та відношення до правоохоронців, особливо при наявності посттравматичного стресового розладу. В умовах виконання бойових завдань такий синдром може бути хронічним, що в свою чергу може призвести до психічної нестабільності. Цю умову потрібно враховувати постійно, адже маємо ситуації міграції вогнепальної зброї

²¹ Тінін, Д. Г., Тимофєєв, В. П., & Завістовський, О. Д. (2024). Деякі проблемні питання правомірності та непередбаченості дій співробітників ТЦК та СП при сприянні поліцейських дій мобілізаційного характеру. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 1 (86). 282–288. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.42>

та вибухонебезпечних предметів. Проведення перевірки таких осіб потребує відповідної фахової та ділової підготовки.

Окремим видом являється виявлення на постах СЗЧ та дизертирів. Для виявлення цієї категорії осіб потрібна кваліфікація та досвід у їх виявленні. Розповсюдженою практикою для СЗЧ постала перевдягання в цивільний одяг та прямування з зони бойових дій на «велику землю» з метою уникнення участі в бойових діях. Необхідно зауважити, що військовослужбовці після проходження служби в бойових частинах набувають зовнішніх ознак, які не властиві цивільним особам. До таких ознак можна віднести: наявність військового спорядження, екіпірування (тактичні рюкзаки, барсетки, паракордові браслети, тактичні ножі, тактичне взуття та ін.), тематичні військові татуювання, засмага та ін. Із практичного досвіду зазначаємо, що спосіб спілкування військовослужбовців та правоохоронців має специфічний діалект та професійну термінологію. Неодноразово виявлялись СЗЧ лише після привітання та початку комунікації, адже стандартна форма привітання у військовослужбовців та правоохоронців являється «Бажаю здоров'я».

3. Взаємодія з дітьми. Під час спілкування з дітьми потрібно враховувати особливості психології у вікових категоріях. Для такої взаємодії потрібен досвід та здібності, адже дитина, як правило, замкнута для спілкування з дорослими, особливо з незнайомими. З'ясування причин та підстав пересування дитини з дорослими стимулює цивільних осіб до правосвідомості та необхідності мати в наявності підтверджуючі документи на дитину. Із практичного досвіду вбачаємо, що контроль пересування дітей на пропускних пунктах та зонах спеціального контролю підвищує повагу цивільного населення до правоохоронців та бажання співпрацювати в цьому напрямку. В цей же час, контроль незаконного перевезення дитини через пропускні пункти та блокпости запобігає торгівлі людьми, незаконної експлуатації дітей, виявлення злочинного наміру кримінальних елементів, а також запобігає фактам безвісного їх зникнення.

4. Виявлення фактів диверсійно-розвідувальної роботи. В умовах ведення бойових дій розповсюдженою практикою постала проблема проникнення диверсійних груп в тил сил оборони для підриву та дестабілізації ситуації в середині нашої країни. Своєчасне виявлення та реагування на такі випадки унеможливує розповсюдження таких злочинних елементів по всій території. В свою чергу, така діяльність може надходити й від місцевих мешканців, які «очікують», так звані «ждуни». Застосування фільтраційних заходів в зонах спеціального контролю створює умови унеможливлення та зменшення наміру прориву в конкретній ділянці. При цьому потрібно пам'ятати, що

латентні агенти ведуть себе досить спокійно та врівноважено, а виявити їх серед натовпу дуже проблематично. Такій діяльності допомагає тільки наявність досвіду та фахових здібностей.

5. Виявлення осіб та транспортних засобів, які перебувають в розшуку. Вказаний аспект необхідно розуміти, що особи, які перетинають пропускні пункти та блокпости, не завжди обізнані про те, що вони або їх транспортний засіб перебуває в розшуку. В даному аспекті необхідно враховувати, що результати перевірки, яку проводять поліцейські, не потрібно відразу повідомляти особі, а за можливості провести розвідувальну бесіду або опитування особи. В процесі опитування необхідно встановити відношення такої особи до факту його розшуку або транспортного засобу. Наслідки поспішного повідомлення про наявність розшуку відносно особи або транспортного засобу може призвести до миттєвої реакції в конкретній ситуації. До таких можна віднести будь-які дії, які призведуть до ескалації конфлікту, застосування заходів примусу, травмування як поліцейських так й цивільних осіб. При виникненні такої службової ситуації необхідно дотримуватись заходів особистої безпеки та швидко застосовувати тактичні навички щодо запобігання неправомірної поведінки.

6. Фільтраційні заходи відносно військовослужбовців, які вийшли з оточення без документів. У зв'язку з перевагою в чисельності живої сили та бойової техніки, війська країни-агресора на початку вторгнення мали можливість досить швидко просуватися по території України. Як показав час, на початку вторгнення велика частина території була окупована, державні та правоохоронні органи вимушені були провести евакуацію до підконтрольної території не тільки людей, але й майна та документації. Однак, в умовах обстрілів та бомбардувань вдалось провести не всі заходи по евакуації та деяка кількість особового складу через певні причини вимушена була залишитись²². В цьому аспекті мова йде саме про правоохоронців та військовослужбовців, які виходять з тимчасово окупованої території. Однак, після трьох років повномасштабної військової агресії відбулось багато змін, але випадки виходу з зони бойових дій створює правоохоронцям певні труднощі у встановленні правомірності їх перебування в зоні спеціального контролю.

²² Тінін Д. Г. Статус українського поліцейського в умовах воєнного стану у випадку невиконання наказу про вихід з оточення або окупації (теоретичний аспект). *Правовий часопис Донбасу*. 2022. Випуск № 4(81). Частина 1. Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 214 с., с. 204–208. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-204-208> ; <https://ljd.dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/03/38.pdf>

7. Міграція цивільного населення. Дана проблематика пов'язана з бойовими діями або обстрілами місцевості, в якій останні перебувають. Під час паніки особи, які перебували в районі тимчасово окупованих територій, зони ведення бойових дій, обстрілів та інших протиправних дій, найчастіше переймаються швидкістю свого переміщення та близьких родичів, напрямок їх слідування під час виникнення паніки останніми не завжди враховується. Через вказану обставину виникають певні труднощі: відсутність документів, що посвідчують особу; не визначеність приналежності громадянства осіб через відсутність документів до моменту підтвердження особи; утворення натовпу та заторів (скупчення) людей в одному місці; ПТСР та інше. Розповсюдженою проблемою в даному контексті виступає ставлення цивільних осіб до роботи правоохоронців, а також навпаки. Під час взаємодії в такій ситуації виникає ситуація, коли правоохоронець вимушений здійснювати свою роботу, а перевіряєма особа піддається паніці та нервовим розладам. Із практичного досвіду вбачаємо, що така тенденція широко була розповсюджена у 2014 році при масовій евакуації з території Донецької та Луганської областей.

8. Контрабанда. Навіть дія правового режиму воєнного стану та бойові дії не стримують злочинний елемент отримати наживу та збагатитись під час війни. В такому аспекті кримінальний елемент здійснює свою злочинну діяльність в районах, де контроль правоохоронців найменший. Викриття таких злочинних намірів в більшій мірі полягає на оперативні підрозділи, адже для доведення злочинного умислу до свого завершення злочинці підшукують шляхи найменшого контролю з боку правоохоронців. Виявлення контрабанди та/або контрафактної продукції потребує відповідних фахових знань від правоохоронців.

Для забезпечення результативності вказаних заходів у зведених нарядах потрібно також пам'ятати про психологічну підготовку особового складу. Адже, психологічна підготовка має значущу роль у формуванні психологічної стійкості, моральних та бойових якостей, навичок і вмінь ефективно долати труднощі, що виникають під час виконання службових та бойових завдань. Вона також сприяє здатності рішуче та сміливо діяти у будь-яких обставинах²³.

²³ Байрак К. С., Тимофеев В. П. (2022, September). Підвищення рівня психологічної стійкості курсантів навчальних закладів із специфічними 80 умовами навчання (під час занять з вогневої та тактико-спеціальної підготовки). In *The 15 th International scientific and practical conference "Science, innovations and education: problems and prospects"* (September 21–23, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. 397 p. (p. 355). URL: <https://sciconf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/SCIENCE-INNOVATIONS-ANDEDUCATION-PROBLEMS-AND-PROSPECTS-21-23.09.22.pdf#page=355>

ВИСНОВКИ

Проведеним дослідженням встановлено, що до протидії національній безпеці залучається велика кількість сил та засобів. Сили оборони та безпеки в умовах дії правового режиму стикаються з новими викликами та модернізацією злочинної діяльності кримінального елементу. Протидія злочинності всередині держави являється невід'ємною складовою в будь-яких умовах.

Загострення проблеми забезпечення національної безпеки України в її основних сферах зумовлено появою нових і збільшенням рівня традиційних зовнішніх загроз національним інтересам. Саме ці загрози найбільш деструктивно впливають на національну безпеку. Їх нейтралізація згідно з чинним законодавством покладається здебільшого на сили охорони правопорядку²⁴.

Під час виконання своїх повноважень в зонах спеціального контролю у складі зведених нарядів поліцейські та військовослужбовці ДПСУ діють кожен в рамках своїх законодавчих актів, однак додатково така діяльність та обов'язки врегульовуються окремими нормативно-правовими актами. Незалежно від місця несення служби завдання з протидії злочинності та відвернення загрози національній безпеці залишаються пріоритетними.

Ефективність службової діяльності поліцейських та військовослужбовців ДПСУ підтверджується кожний день. Несення служби в контрольованих прикордонних та наближених до зони бойових дій районах передбачає свою специфіку та певні особливості. Заздалегідь ознайомлені і підготовлені правоохоронці та військовослужбовці з великою ймовірністю матимуть позитивні результати службової діяльності та повагу громади до своєї роботи.

Сьогоденна ситуація в Україні постійно потребує змін в організації захисту та відвернення загрози національній безпеці. Лише чітке розуміння та координація зможе забезпечити виконання покладених завдань перед цим.

АНОТАЦІЯ

В умовах дії правового режиму воєнного стану виникає низка важливих питань щодо стримання військової агресії країни-загарбника. Однією з проблем постає нехватка особового складу для виконання службово-бойових завдань по захисту нашої Батьківщини. Через нехватку особового складу виникає необхідність створення

²⁴ Покайчук В. Я. Сили охорони правопорядку як система. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 149–155. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/235>

таких умов, за яких правоохоронці та військовослужбовці матимуть змогу та повноваження протидії криміногенній ситуації по забезпеченню національної безпеки.

Одним із позитивних рішень може бути залучення правоохоронців до несення служби місць спеціального контролю, які в мирний час не були властиві в повсякденній службовій діяльності.

Чітке визначення механізмів в теоретичному аспекті створюватиме умови для правильної організації службово-бойової діяльності в рамках національного законодавства. Підготовка особового складу до несення служби в таких умовах займає важливе місце в повсякденній діяльності.

В умовах сьогодення виникає необхідність пошуку нових дієвих механізмів протидії криміногенній ситуації та відвернення загрози. Ворог кожен день шукає нові шляхи та можливості підризу безпеки України з середини. У зв'язку з цим перед силами безпеки постають нові, більш модернізовані загрози.

Різноманітність правоохоронної системи вказує на те, що мета у всіх одна, різняться лише сфера, способи та методи діяльності. При відповідній злагодженості правоохоронних органів в цілому створить дієву та чітку організаційну систему для реагування на зовнішні та внутрішні загрози національній безпеці нашої держави. Сьогоденна ситуація в Україні вимагає від правоохоронців набуття навичок виконання службово-бойових завдань та пристосовуватись до умов ведення війни. В свою чергу дана обставина потребує налаштування підготовки таких правоохоронців до сучасних реалій, а також можливого ведення бою в реальних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чорний А. А., Войтюк М. П. Національна безпека як конституційна основа правової держави. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, 31 травня 2024 р. – 01 червня 2024 року). У 2-х томах. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. Т. 2. 294 с., с. 91–94. https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/31.05/Book_Tom_2_5136c.pdf#page=92

2. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та їх парламентських асамблей, урядів і парламентів держав світу щодо невизнання організації та проведення окупаційними адміністраціями

Російської Федерації псевдореферендумів на тимчасово окупованих територіях України : Постанова Верховної Ради України від 29.07.2022 № 2484-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2484-20#Text>

3. Покайчук В. Я. Сутність і співвідношення понять «сили безпеки» та «сили охорони правопорядку». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 47–53. DOI:10.31733/2078-3566-2020-4-47-53. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/s4_ua_re/9.pdf

4. Про державну прикордонну службу України: Закон України № 661-IV від 03.04.2003. *Офіційний портал Верховної ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>

5. Про державний кордон України: Закон України №1777-XII від 04.11.1997. Офіційний портал Верховної ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>

6. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015. *Офіційний портал Верховної ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

7. Про прикордонний режим: постанова Кабінету Міністрів України № 1147 від 27.07.1998. *Офіційний портал Верховної ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text>

8. Pokaichuk, V. Y., Tinin, D. G., & Zavistovskyi, O. D. (2024). Features of service and combat activities of educational institutions with specific learning conditions of the MIA system in consolidated forms with the state border service of Ukraine in the controlled border district ogo's martial state regime: current. *Publishing house "Baltija publishing"*. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-442-9-14>

9. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду та виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях : Постанова Кабінету Міністрів України № 1455 від 29.12.2021. *Офіційний сайт ВРУ*.

10. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 1456 від 29.12.2021. *Офіційний сайт ВРУ*.

11. Організаційно-правові та тактичні засади службово-бойової діяльності сил сектора безпеки та оборони на блокпостах : метод. рек. / кол. авт. ; ред. С. А. Комісаров. Дніпро : ДДУВС, 2023. 96 с. <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/11519> ; https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11519/1/макет_MP%20Блокпост.pdf

12. Завістовський, О. Д. Принципи забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку під час дії воєнного стану. In The III International Scientific and Practical Conference «Theories, methods and practices of the latest technologies», November 07–09, Tokyo, Japan. P. 123–125. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5624/166852046996524.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=124>
13. Pokaichuk, V., Tinin, D., Bakhchevan, Y., Zhbanchyk, A., & Dronik, D. (2024). Legal and Organisational Framework of Police Operations in the Occupied Territories. *Journal of Management World*, 2024(4), 445–453. <https://doi.org/10.53935/jomw.v2024i4.418>
14. Тінін, Д., & Антипова, А. (2022). Тактичні особливості вибору порядку та способу ведення бою в умовах населених пунктів. *Молодий вчений*, 8 (108), 5–7. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-8-108-2>
15. Матняк В., Кіреєва О., Оверченко Ю. Використання результатів оперативного (ініціативного) пошуку у виявленні ознак протиправної діяльності на державному кордоні. *Наукові ініціативи та передові технології. Серія «Право»*. № 10 (24). 2023. С. 275–288. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10\(24\)-275-288](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10(24)-275-288) ; <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6119/6153>
16. Polovnikov, V., Biletskyi, V., Tyshchuk, V., Overchenko, Y. Criminological profile of a perpetrator of a high treason / Volume 9, Issue 28 : 176–189 / April, 2020. <https://doi.org/10.34069/ai/2020.28.04.21> <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1250/1171>
17. Тінін, Д. Г. (2023). Проблемні питання службово-бойової діяльності поліцейських під час перевірки документів та взаємодії з цивільними особами на блокпостах. Матеріали конференцій МЦНД, (02.06.2023; Одеса, Україна), 94–95. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/614>
18. Оверченко Ю. А. Особливості взаємодії оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України у сфері конфіденційного співробітництва з іншими суб'єктами. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2(86). С. 294–304. DOI <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.294-304>
19. Войтюк М. П. Тривала готовність до безконфліктного спілкування, особливий вид комунікативної компетентності. *Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів (м. Дніпро, 18 трав. 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 21–25. <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1008>

20. Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період: Постанова Кабінету Міністрів України № 560 від 16.05.2024. *Офіційний сайт ВРУ*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp240560?an=142>

21. Тінін, Д. Г., Тимофєєв, В. П., & Завістовський, О. Д. (2024). Деякі проблемні питання правомірності та непередбаченості дій співробітників ТЦК та СП при сприянні поліцейських дій мобілізаційного характеру. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*, 1 (86), 282–288. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.42>

22. Тінін Д. Г. Статус українського поліцейського в умовах воєнного стану у випадку невиконання наказу про вихід з оточення або окупації (теоретичний аспект). *Правовий часопис Донбасу*. 2022. Випуск № 4(81). Частина 1. Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 214 с., с. 204–208. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-204-208> ; <https://ljd.dnuvs.ukr.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/38.pdf>

23. Байрак К. С., Тимофєєв В. П. (2022, September). Підвищення рівня психологічної стійкості курсантів навчальних закладів із специфічними 80 умовами навчання (під час занять з вогневої та тактико-спеціальної підготовки). In *The 15 th International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects”* (September 21–23, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. 397 p. (p. 355). URL: <https://sciconf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/SCIENCE-INNOVATIONS-ANDEDUCATION-PROBLEMS-AND-PROSPECTS-21-23.09.22.pdf#page=355>

24. Покайчук В. Я. Сили охорони правопорядку як система. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 149–155. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/235>

Information about the authors:
Pokaichuk Vitalii Yaroslavovich,

PhD in Law, Associate Professor,
Head of the Fire Training Department,
Dnipro State University of Internal Affairs
26, Science Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2983-4634>

Tinin Dmytro Gennadiyovych,

Police Major, Senior Lecturer at the Department
of Tactics of Special Training,

Dnipro State University of Internal Affairs

26, Science Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8593-1706>

Zavistovskyi Oleg Dmytrovych

Senior Lecturer at the Department tactical and special training,

Dnipro State University of Internal Affairs

26, Science Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-0126-5102>